

УДК 336.77

Ю. М. Перетятко,
аспірант, Чернігівський державний технологічний університет

ГЕНЕЗИС ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано передумови до впровадження фінансового лізингу в Україні. Запропоновано та обґрунтовано періодизацію генезису фінансового лізингу.

The article discusses the prerequisites for the introduction of financial leasing in Ukraine. Was proposed and proved the periodization of genesis of the financial leasing.

Ключові слова: фінансовий лізинг, генезис, етапи розвитку.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ.

Для забезпечення нормальної діяльності виробничого підприємства (в тому числі й сільськогосподарського) необхідні засоби праці, які будуть відповідати сучасним умовам господарювання. Однак внаслідок обмеженості фінансових ресурсів підприємства не в змозі самостійно забезпечити себе такими засобами праці, а тому шукають альтернативні методи формування технічного парку. Одним із таких методів є фінансовий лізинг. Перша лізингова компанія була створена в США в 1952 році. Європейські країни лізинг почали використовувати своїй господарській діяльності з початку 60-х років (1963 р. створена перша лізингова компанія в Італії, 1967 р. — у Франції, 1970 р. — у Великобританії [1]).

Незважаючи на те, що в Україні цей метод формування технічного парку є відносно новим, витoki його сягають далеко в історію.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питаннями розвитку та становлення лізингу в Україні займалися досить велика кількість науковців, серед них: В.Н. Кочетков, Е.В. Краєва, О.В. Кочеткова [2], Н.В. Дацій, С.М. Лайчук та інші.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

У більшості наукових праць дослідження проводилося в загальному контексті, не виділяючи етапів розвитку лізингової діяльності. Серед небагатьох дослідників, які зробили спробу виділити такі етапи, є Н.І. Подольчак [3].

Н.І. Подольчак пропонує виділяти в розвитку лізингової діяльності наступні етапи: перший етап — зародження лізингової діяльності (1970—1991 рр.); другий етап — стримування лізингової діяльності (1991—1995 рр.); третій етап — становлення

лізингової діяльності (1996—2006 рр.); четвертий етап — стабілізація лізингової діяльності (з 2006 року).

На наш погляд, виділення таких етапів є не достатньо обґрунтованими з ряду причин:

— з 1991 до 1995 року відсутнє будь-яке законодавство з питань лізингу, тому стримувати те, чого немає, неможливо;

— незважаючи на те, що доля лізингу в структурі капітальних інвестицій України постійно зростає (в 2006 році — 2,7 %, в 2007 році — 8,8 % [4]), можливості лізингу використовуються не повністю. Для порівняння: в Словаччії лізинг в структурі інвестицій складає більше 15%, в Естонії — близько 32% [5]. Існує досить велика кількість нормативних документів з питань лізингу, які ускладнюють розуміння лізингу та суперечать один одному. Тому немає достатніх підстав стверджувати, що лізингова діяльність має стабільний характер.

МЕТА РОБОТИ

Метою роботи є дослідження генезису становлення фінансового лізингу в Україні та виділення етапів розвитку цього виду діяльності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сільське господарство України ХІХ ст. характеризується відсутністю лізингових відносин. У цей час широко використовується ручна праця кріпаків, а серед знарядь праці — плуг, рало, соха, серп, коса. На наш погляд, поштовхом до розвитку сільськогосподарської техніки стала ліквідація кріпосного права та наділення селян земельними ділянками. В сільському господарстві почали використовувати культиватори, сівалки, парові молотарки, віялки, жатки, соломорізки [6]. На початку 1930 року Радянський Союз взяв курс на індустріалізацію, а в сільському господарстві — на колективізацію, під час якої одноосібні господарства об'єднувалися у колективи — колгоспи, також було створено значну кількість державних сільсько-

господарських підприємств — радгоспів. Однак, фінансові вкладення в сільське господарство були недостатніми, внаслідок чого частка великої промисловості становила 92,5 % [7]. Щоб відновити баланс розвитку промисловості та сільського господарства, у 1933 році було знижено норми продрозкладки, що дало позитивні зрушення — продуктивність сільського господарства сягнула рівня початку запровадження колективізації.

На початковому етапі колективізації колгоспи характеризувалися відсутністю фінансових ресурсів. Внаслідок чого були не спроможні придбавати сільгосптехніку за власні кошти. Тому керівництвом Радянського Союзу було прийняте рішення про створення державних підприємств — машино-тракторних станцій (МТС) для надання послуг колгоспам із обробітку землі, збору врожаю та надання транспортних послуг на платній основі [8, с. 55]. "Головна та вирішальна роль в підйомі сільського господарства", за словами М.С. Хрущова, належить машино-тракторним станціям (МТС) [9, с. 51].

Створення МТС було першою хвилею до зародження лізингової діяльності в сільському господарстві. Іншими словами, МТС — деякою мірою, перша форма державного агролізингу. При такому лізингу колгоспи отримували техніку на досить короткий час, який відводився для збору врожаю чи обробітку землі. При цьому колгоспи отримували не тільки сільгосптехніку, а і кваліфікованих працівників, які обслуговували цю техніку.

Перша МТС була створена в 1928 році на базі радгоспу ім. Шевченка, Одеської області, де в 1927 році був організований загін в складі 10 тракторів для обробітку землі селянам. А з 1929 року почалося широкомасштабне їх створення [8, с. 56]. У 1939 році налічувалося 6500 МТС, які оброблювали 93 % усієї посівної площі колгоспів [10, с. 51].

Роль МТС у сільському господарстві з кожним роком підвищувалася — за рахунок використання техніки рівень живої праці зменшувався, а продуктивність праці збільшувалася. МТС були технічно укомплектовані гусеничними тракторами з дизельними моторами, локомотивами, самохідними зерновими комбайнами С-4, льонокомбайнами, бурякокомбайнами, коноплеснопов'язками, просапними тракторами: "Беларусь", "КДП-35", ХТЗ-7 [10, с. 52; 9, с. 51].

У 1950—1951 роках було проведено укрупнення колгоспів. За рахунок такого укрупнення колгоспи стали економічно міцнішими, підвищилася продуктивність праці, значно зросли доходи та підвищився рівень технічної оснащеності [8, с. 59—61]. Колгосп та МТС почали дублювати свої функції, тому в 1958 році МТС були реорганізовані в ремонтно-технічні станції, які виконували: ремонт важкої техніки, реалізовували нову техніку колгоспам, постачали запасні частини, пальне, а також здійснювали прокат техніки, яка відсутня у колгоспів [8, с. 65]. Техніка, яка була у використанні МТС до реорганізації, реалізовувалася колгос-

пам за залишковою вартістю, а нова — з урахуванням торговельної націнки. Для придбання нової техніки передбачалося надання державного кредиту на різні терміни.

Сільське господарство поступово переходило на госпрозрахунок. У 1953—1958 роках було значно збільшено закупівельні ціни на деякі види сільськогосподарської продукції. До початку 60-х років сільське господарство базувалося на принципах повного державного централізованого керівництва, після реформ 1958 року колгоспи отримали певну самостійність у здійсненні господарської діяльності.

Другою хвилею до впровадження лізингових відносин став розпад Радянського Союзу в 1991 році. Україна оголосила себе незалежною та стала на шлях побудови ринкової економіки. В цей період розпочинається приватизація державного майна. На місці колгоспів та радгоспів виникають нові підприємства засновані на приватній власності. Найбільшого поширення набули фермерські господарства та сільськогосподарські товариства з обмеженою відповідальністю. Ці підприємства самостійно приймають рішення щодо здійснення господарської діяльності. Разом з тим, Україна втратила ринки збуту для своєї продукції, розпочалися інфляційні процеси, почався спад у основних галузях економіки, у тому числі й в сільському господарстві. Україна у спадок від Радянського Союзу отримала 65 % спрацьованих основних фондів, 25 % з яких потребувало заміни [11]. За браком фінансових ресурсів підприємства були неспроможні придбати основні фонди.

В умовах недостатності фінансових ресурсів, спираючись до досвід розвинених країн, альтернативним методом для забезпечення засобами праці стає лізинг.

Нормативне затвердження лізингової діяльності охоплює кінець 1994 року, коли в Законі України "Про оподаткування прибутку підприємства" вперше наведено визначення лізингу. Згідно з цим Законом оренда (лізингова) операція трактується як господарча операція суб'єкта підприємницької діяльності (орендодавця), що передбачає передачу права користування матеріальними цінностями іншому суб'єкту підприємницької діяльності (орендатору) на платній основі та на визначений строк. При цьому об'єктом орендних відносин є матеріальні цінності, що входять до складу основних засобів (фондів) суб'єктів підприємницької діяльності, крім тих, первинна (відновна) вартість яких повністю погашається протягом одного виробничого циклу [12].

Другим етапом у розвитку лізингу є його становлення, який охоплює період з 1997 року і до теперішнього часу, який, на наш погляд, доцільно поділити на під етапи, а саме: формування правового поля для здійснення лізингової діяльності (1997—2004 роки) та розповсюдження лізингових операцій для забезпечення основними фондами (з 2005 року).

Для регулювання лізингової діяльності в 1997 році приймається Закон України "Про лізинг" № 723 від 16 грудня 1997 році, який встановлює об'єкт, предмет лізингу, його види та форми, визначаються істотні умови договору лізингу, права та обов'язки лізингодавця та лізингоодержувача, склад лізингового платежу та інше. Згідно з ст. 1 цього Закону лізинг — це підприємницька діяльність, яка спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів і полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений строк лізингоодержувачу майна, що є власністю лізингодавця або набувається ним у власність за дорученням і погодженням з лізингоодержувачем у відповідного продавця майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів [13, в редакції від 16.12.97 р.]. Слід зазначити, що в 2004 році цей Закон виходить під новою назвою "Про фінансовий лізинг", згідно якого фінансовий лізинг — це вид цивільно-правових відносин, що виникають із договору фінансового лізингу. За договором фінансового лізингу лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі) [13, в редакції від 16.01.2004 р.]. Серед позитивних змін нового Закону порівняно з попередньою редакцією можна відмітити уточнення поняття фінансового лізингу, розширення кола лізингоодержувачів (фізичні та юридичні особи), використання сублізингу. Серед негативних — зменшення переліку істотних умов договору фінансового лізингу.

Довгий час У Законі України "Про податок на додану вартість" № 168 від 03.04.1997 р. фінансовий лізинг не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість [14, ст. 3.2.2 в редакції від 03.04.1997 р.]. Станом на 2009 рік податком на додану вартість обкладається не тільки передача майна у фінансовий лізинг, але і лізинговий платіж, в сумі, що перевищує подвійну облікову ставку Національного банку України, встановлену на день нарахування таких процентів (комісій) за відповідний проміжок часу, розраховану від вартості об'єкта лізингу, наданого у межах такого договору фінансового лізингу [14, ст. 3.2.2 в редакції Закону від 21.05.09 р.].

У 2000 році приймається Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 14 "Оренда", затверджений наказом МФУ № 181 від 28.07.2000 р., який становить методологічну основу для формування інформації про лізингові операції у бухгалтерському обліку та розкриття її у фінансовій звітності. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 14 "Оренда" розроблений на основі Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку № 17 "Оренда" та адаптований до національних потреб.

Окрім Законів та стандартів, лізингова діяльність регулюється параграфом 6 Цивільного

кодексу України № 435-IV від 16.01.2003 р. та ст. 292 Господарського кодексу України № 436-IV від 16.01.2003 р.

У 2004 році державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України дозволяє надавати послугу з фінансового лізингу не тільки фінансовим установам, але і юридичним особам — суб'єктам господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами. Такі юридичні особи мають право надавати послуги з фінансового лізингу або укласти договір фінансового лізингу на суму до 80 тис. грн. При перевищенні цієї суми підприємство має зареєструватись у державному реєстрі фінансових установ. В установчих документах має зазначатись можливість надавати послугу з фінансового лізингу [15].

На початковому етапі зародження лізингової діяльності держава рядом законодавчих актів сприяє у популяризації його, а саме: постанова КМУ "Про створення державного лізингового фонду для технічного переоснащення сільського господарства" № 1031 від 18.09.1997 р. [16] та постановою КМУ "Про лізингову компанію "Укragромашінвест" № 1144 від 16.10.1997 р. створюється державна лізингова компанія [17].

Лізингову компанію "Укragромашінвест" було створено у формі відкритого акціонерного товариства, предметом діяльності якої є [18]:

— розробка та впровадження механізму лізингових операцій для забезпечення виробників сільськогосподарської продукції та підприємств з її переробки засобами виробництва;

— укладення та реалізація лізингових угод;

— фінансова, організаційна та інжинірингова підтримка українських підприємств, що випускають сучасну складну сільськогосподарську техніку та обладнання для виробництва, зберігання та переробки сільськогосподарської продукції;

— організація фірмового обслуговування сільськогосподарської техніки та обладнання;

— реалізація схем торгівлі сільськогосподарською продукцією для розрахунків за поставлену техніку;

— розроблення та реалізація інвестиційних та інноваційних проектів щодо забезпечення агропромислового комплексу України найбільш дефіцитними видами техніки та обладнання;

— виробництво та переробка сільськогосподарської продукції та її реалізація за договорами з підприємствами, організаціями, установами та громадянами;

— закупівля у населення, селянських (фермерських) господарств, державних, колективних сільськогосподарських підприємств, сільськогосподарської продукції, сировини, матеріалів, товарів народного споживання, лікарсько-технічної сировини та інше.

Указом Президента України "Про додаткові заходи щодо дальшого розвитку лізингу в аграрному секторі економіки" № 111 від 23.02.2001 р. [19] створюється НАК "Укragролізинг. Предметом

діяльності компанії є [20]:

— інженерно-технічне забезпечення підприємств агропромислового комплексу та постачання їм матеріально-технічних ресурсів;

— закупівля і передача у лізинг сільськогосподарської техніки, транспортних засобів та обладнання;

— створення мережі технічного сервісу;

— вивчення попиту сільськогосподарських

товаровиробників на матеріально-технічні ресурси, постачання їм сільськогосподарської техніки, транспортних засобів та обладнання, зокрема на умовах лізингу;

— монтаж та налагодження обладнання;

— організація виробництва сільськогосподарської техніки, транспортних засобів та обладнання, запасних частин, будівельних матеріалів, конструкцій, добрив, насіння, інших непродовольчих та продовольчих товарів;

— реконструкція та модернізація основних засобів виробництва з використанням сучасних технологій та інше.

НАК "Укагролізинг" надає у фінансовий лізинг сільськогосподарську техніку вітчизняного виробництва на термін від 3 до 7 років під 3,2 %. За час існування компанії було передано більше 20 тисяч одиниць сільськогосподарських машин на загальну суму понад півтора мільярда гривень [21].

Державне регулювання та контроль за діяльністю лізингодавців здійснює Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, яка створена згідно з указом Президента України "Про Положення про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України" № 292 від 04.04.2003 р.

За даними Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг станом на 31.12.2008 р. до Переліку внесено інформацію про 208 лізингодавців [22, с. 105]. Найбільшими лізингодавцями є: ТОВ "Райффайзен Лізинг Аваль" (портфель лізингових угод сягає 929.10 млн грн.), ТОВ "Євро Лізинг" (621,7 млн грн.), ТОВ "УніКредіт Лізинг" (473,6 млн грн.), ТОВ "Універсальна лізингова компанія" та ТОВ "Українська лізингова компанія" (357,3 млн грн.), ТОВ "Ласка Лізинг" (346,9 млн грн.) [23].

Про зацікавленість у послугах фінансового лізингу з боку лізингодержувачів свідчить постійний ріст кількості укладених договорів фінансового лізингу (табл. 1) [22].

Дані табл. 1 свідчать про тенденцію до збільшення не тільки суми укладених договорів та вартості об'єктів, які беруть у фінансовий лізинг, але і кількості укладених договорів фінансового лізин-

Таблиця 1. Показники ринку фінансового лізингу

Показник	Період							
	2005		2006		2007		2008	
	Абс. Знач.	Темп росту, %	Абс. Знач.	Темп росту, %	Абс. Знач.	Темп росту, %	Абс. Знач.	Темп росту, %
Кількість укладених договорів за рік, шт.	1517	100	4188	276	9293	222	9275	99,8
Загальна сума укладених за рік договорів, млн грн.	845	100	3572,7	423	16877,6	472	16877,6	100
Вартість об'єктів лізингу за договорам, які укладені за рік, млрд грн	—	—	3,3	100	11,7	355	7,23	62

гу. Сповільнення лізингової діяльності у 2008 році пов'язане із світовою економічною кризою.

Серед основних споживачів лізингових послуг є підприємства транспортної галузі (обсяг договорів на 31.12.2008 р. — 14 628,89 млн грн.), будівництво (4 333,87 млн грн.), сільське господарство (2 712,59 млн грн.), сфера послуг (2 330,06 млн грн.) [22: звіт за 2008 рік, с.107].

Незважаючи на позитивні зрушення в цій сфері, лізингова діяльність не знаходиться на етапі розвитку. За своїм етимологічним значенням "розвиток" — це перехід на якісно вищий рівень. Однак, в Україні існує досить велика низка економічних, правових, податкових, організаційних та комунікативних проблем, які не дозволяють лізинговій діяльності перейти на етап якісного розвитку. Вирішення цих проблем підвищить зацікавленість у лізингових операціях не тільки з боку лізингоотримувачів, а і з боку лізингодавців.

ВИСНОВКИ

У ході проведеного дослідження було доведено, що лізингова діяльність в своєму розвитку пройшла два етапи:

1. Зародження (1930—1996 роки).

2. Становлення (з 1997 року).

2.1 Формування правового поля (1997—2004 роки).

2.2 Поширення лізингових операцій (з 2005 року).

Для вирішення проблем, які гальмують подальший розвиток лізингової діяльності необхідно вирішити ряд проблем економічного, правового, податкового, організаційного та комунікативного характеру. А саме [24, с. 149]:

— узгодження податкових умов поділу лізингу на фінансовий та операційний до бухгалтерських;

— зменшення податкового навантаження на суб'єктів лізингової угоди;

— удосконалення державної підтримки лізингової діяльності шляхом збільшення видатків на придбання техніки;

— зменшення авансового платежу за фінансовим лізингом;

— використання лізингового майна як об'єкта застави;

— врахування фактора сезонності виробництва при складанні графіку сплати лізингових платежів;

— зменшення пакету документів для отримання техніки у фінансовий лізинг;

— пропаганда фінансового лізингу в засобах масової інформації.

Окрім цього, лізингова діяльність має здійснюватися за певними принципами: свободи вибору, надійності, варіантності, детермінованості, інформованості, обачності, послідовності, нарахування та відповідності доходів і витрат, превалювання сутності над формою, історичний (фактичний) принцип. Більш детально принципи здійснення лізингової діяльності були викладені в [25].

Впровадження заходів для поліпшення лізингової діяльності, а також врахування принципів здійснення цього виду діяльності дасть змогу перейти на якісно новий етап його розвитку.

Література:

1. Лізинг для України: как это делалось в мире? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.lease.org.ua.

2. Кочетков В.Н. Организация лизинговых операций / В.Н. Кочетков, Е.В. Краева, О.В. Кочеткова. — К.: Украинско-финский институт менеджмента и бизнеса, 1998. — 104 с.

3. Подольчак Н.І. Еволюція лізингової діяльності в Україні / Н.І. Подольчак // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Вісник національного університету "Львівська політехніка". — 2006. — № 576. — С. 91—97.

4. Експрес результати дослідження ринку лізингу України. 2008 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.lease.org.ua.

5. Лізинг в цифрах і фактах [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.lease.org.ua.

6. Соціально-економічний розвиток [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.readbookz.com/book/201/7658.html>.

7. Індустріалізація та колективізація: позитивні і негативні наслідки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.vuzlib.net/lanovik/113.htm> 6

8. Хрущев Н.С. Строительство коммунизма в СССР и развитие сельского хозяйства в 5 т. / Н.С. Хрущев. — М., Госполитиздат, 1962. — Т. 3. Янв. 1958 г. — май 1959 г. — 544 с.

9. Хрущев Н.С. Строительство коммунизма в СССР и развитие сельского хозяйства в 5 т. / Н.С. Хрущев. — М.: Госполитиздат, 1962. — Т. 1. Сент. 1953 г. — янв. 1955 г. — 459 с.

10. Гайдуцький П.І. Відродження МТС (Організація машино-технологічних станцій в ринкових умовах) / П.І. Гайдуцький, М.Г. Лобас. — К., 1997. — 508 с.

11. Економіка незалежної України [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.vuzlib.net/lanovik/126.htm>

12. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" № 334/94-ВР від 28.12.1994 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.nau.kiev.ua.

13. Закон України "Про фінансовий лізинг" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.nau.kiev.ua.

14. Закон України "Про податок на додану вартість" № 168 від 03.04.1997 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.nau.kiev.ua.

15. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України "Про затвердження Положення про надання окремих фінансових послуг юридичними особами — суб'єктами господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами" № 21 від 22.01.2004 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.nau.kiev.ua.

16. Постанова КМУ "Про створення державного лізингового фонду для технічного переоснащення сільського господарства" № 1031 від 18.09.1997 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.nau.kiev.ua.

17. Постанова КМУ "Про лізингову компанію "Укragромашінвест" № 1144 від 16.10.1997 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.nau.kiev.ua.

18. Постанова КМУ "Питання лізингової компанії "Укragромашінвест" № 286 від 07.03.1998 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.nau.kiev.ua.

19. Указ Президента України "Про додаткові заходи щодо дальшого розвитку лізингу в аграрному секторі економіки" № 111 від 23.02.2001 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.nau.kiev.ua.

20. Постанова КМУ "Про утворення Національної акціонерної компанії "Укragролізинг" № 354 від 11.04.2001 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.nau.kiev.ua.

21. Про ВАТ НАК "Укragролізинг" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukragroleasing.com.ua/ua/main/>

22. Звіти про роботу державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України за 2005, 2006, 2007, 2008 роки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/742.html>.

23. Експрес результати дослідження ринку лізингу України. 2008 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.lease.org.ua.

24. Лазебна Ю.М. Лізингових клімат в Україні / Ю.М. Лазебна // Наукових вісник національного лісотехнічного університету України: збірник наукових праць. — Львів: РВВ НАТУ України, 2009. — Вип. 19.10. — С. 141—150.

25. Лазебна Ю.М. Система принципів здійснення фінансового лізингу // "Актуальные вопросы реформирования экономики": материалы Всеукр. науч.-практ. конф. молодых ученых, 9 ноября 2009 г. — Николаев: НУК, 2009. — Т. 2. — С. 18—20. *Стаття надійшла до редакції 22.01.2010 р.*